

11 листопада – День пам'яті загиблих у Першій світовій війні

***Українці в Першій
світовій війні***

11 листопада 1918 року о п'ятій ранку в Комп'єнському лісі (Франція) між переможеною Німеччиною і державами Антанти (Великобританія, Франція, США та ін.) було укладене Комп'єнське перемир'я, що завершило Першу світову війну. Конфлікт мав вирішальний вплив на всю історію XX століття, змінивши усі країни, що брали в ньому участь.

З мапи світу зникли три велетенські імперії: Австро-Угорська, Російська і Османська, натомість з'явилися нові країни.

День закінчення Першої світової війни у багатьох країнах колишньої антинімецької коаліції є державним святом і відзначається під різними назвами. Наприклад, у США це «День ветеранів», у Франції, Бельгії та Новій Зеландії – «День перемир'я», у Великобританії, Канаді, Австралії – День пам'яті загиблих у Першій світовій війні. Цей день присвячений всім ветеранам воєн, живим і полеглим на полях бойовиськ.

Під час Першої світової війни загинуло понад дев'ять мільйонів солдат і цивільних жителів.

Пам'ять про загиблих у війні: без монументів

Для тих людей, які знаходилися при владі у Радянському Союзі, Перша світова війна не була чимось героїчним. Згідно, з офіційною радянською доктриною, Перша світова війна у Росії переросла у громадянську, а в ній перемогла Червона армія, тобто так звані "наші", яких власне, за версією радянської влади, й треба було вшановувати як нових героїв. Тому і пам'ятників не споруджували.

Є пам'ятники, які будувалися ще в ході Першої світової австрійцями, німцями або росіянами на честь полеглих своїх або навіть чужих вояків. Вони збереглися на старих цвинтарях у селах та містечках Західної України. В Радянському Союзі пам'ятників не створювали.

Територія сучасної західної України перетворилася на арену бойових дій

Поранені російські солдати у Львові

Україна і Перша світова війна

Збройні формування українців у австро-угорській армії

Легіон Українських січових стрільців

«Сірожупанники»

Вояк української дивізії
Синьожупанників

Кількість загиблих українців у Першій світовій війні у Російській імперії

Зі слів Андрія Руккаса

Точної статистики щодо того, скільки українців воювали у арміях Російської імперії і Австро-Угорщини, скільки з них загинуло, було поранено, потрапило в полон – немає.

Можна оперувати приблизним цифрами, які одержані на підставі розрахункового методу. В Російській імперії українці становили 18% населення, а в російській армії їх було 25-30% від загальної численності. Враховуючи цей показник, ми можемо розрахувати, якщо Росія мобілізувала 15 млн. людей, то українців серед них мало бути десь до 4 млн.

В Росії загинуло 2 млн. 250 тис. людей, отже ми можемо говорити, що **приблизно 600 тис. українських бійців загинули у російській армії**. Поранених - 3,8 млн., тоді близько **1 млн. українців зазнали поранень у російській армії**.

Також під час Першої світової були значні втрати серед цивільного населення – понад 1 млн. людей загинули від хвороб і голоду на території Російської імперії. Скільки серед них було українців, говорити складно. Треба враховувати, що Перша світова охопила всі західні губернії Російської імперії – Царство Польське, Білорусь, Західну Волинь, Литву, Курляндію. Тому у цьому випадку частка українців може бути менша за 30%. Але за будь-яких умов, мова йде про кілька сотень тисяч загиблих українців.

Кількість загиблих українців у Першій світовій війні у Австро-Угорщині

Зі слів Андрія Руккаса

Тобто в цілому, за
можливо трохи
завищеними
оцінками, до 1,5
млн. українців
втратили своє життя
під час Першої
Світової війни.

Згідно з офіційним переписом серед 52-х мільйонного населення Австро-Угорщини українці становили 8%. Використовуючи цей коефіцієнт, можна вирахувати, що з 9 млн. мобілізованих до війська українців могло бути 700 тис. людей. **Загинули** в Австро-Угорщині - 1,5 млн. людей, **тобто українців близько - 120 тисяч., поранено- 2,5 млн., а отже українців - десь 200 тис.**

Галичина, Буковина були театром воєнних дій. Через голод, бойові дії, перебування в таборах могли загинути 200-300 тисяч. Тобто всього з боку Австро-Угорщини загинуло до **0,5 млн. українців** - і військових, і цивільних.

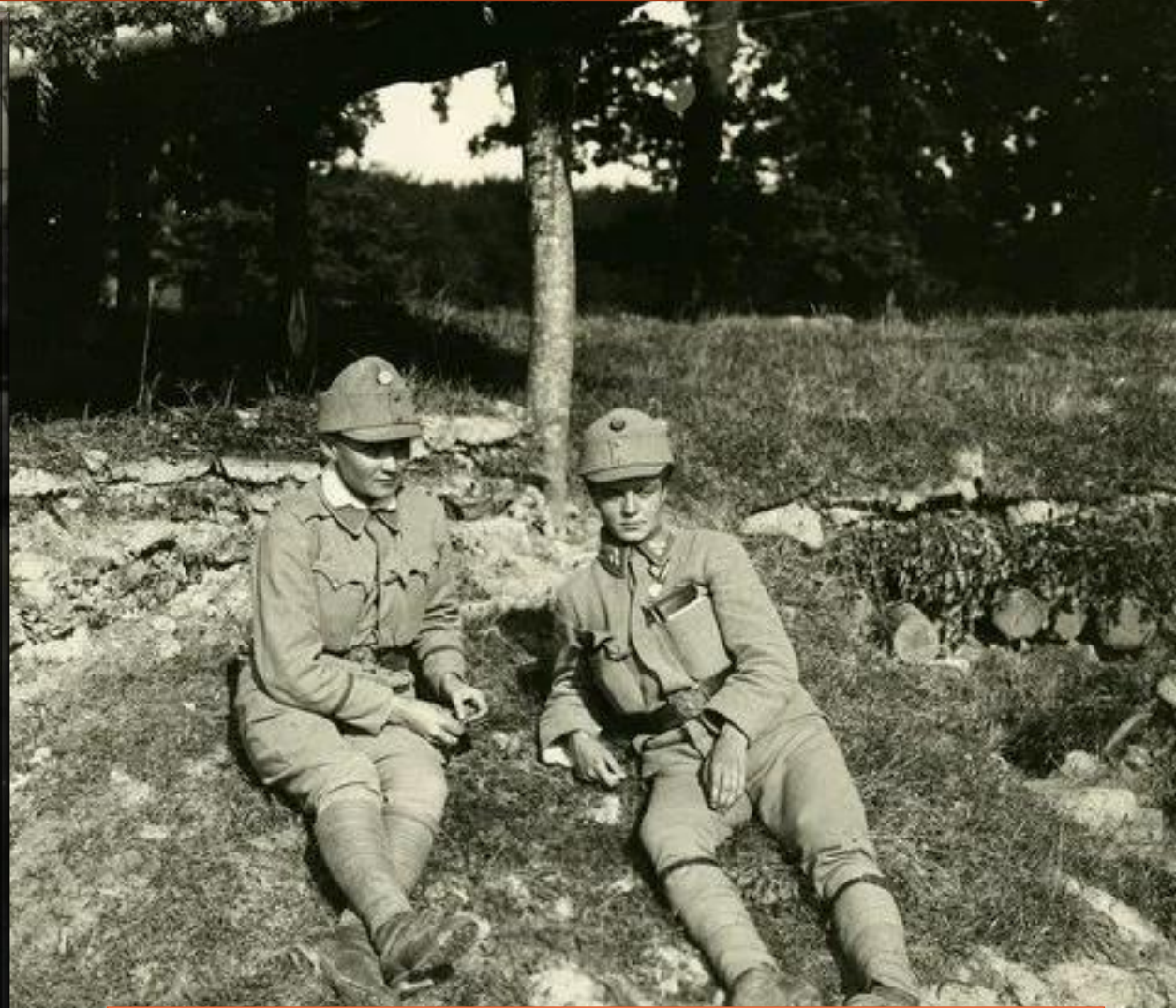
Німецькі війська на Галичині, 1916 рік

Українські жінки на фронтах Першої світової війни

Під час Першої світової українським жінкам шлях на фронт був відкритий і вони не стикалися із суспільними упередженнями, офіційними заборонами, не мали непорозумінь із рідними... 33 жінки були членами жночої чоти УСС

Ірина Кузь

Софія Галечко та Ганна Дмитерко, 1916 рік

Українські жінки на фронтах Першої світової війни

Спогади Олени Степанів:

«Ми не були вповні свідомі цього, яку властиво роботу повинні робити жінки в часі війни, ми над тим не застановлялися, цього не обговорювали, ані не ставили собі ясного плану — чим має бути жінка в часі війни».

Коли Олену Степанів нагороджували за військові заслуги, на відповідь, чи змогла б вона з таким же завзяттям воювати на італійському фронті, жінка відповіла: «Ні, бо я йшла на війну проти москалів!»

Олена Степанів. 1917 рік

Українські жінки на фронтах Першої світової війни

Жінки у Першій світовій війні не оминали стороною й спроби дипломатичного вирішення війни. Так, 1915 року в Гаазі було створено Міжнародну жіночу лігу за мир і свободу. У різний час в її складі були такі діяльні українки, як Надія Суровцова, Оксана Драгоманова та Харитя Кононенко.

Харитя Кононенко була керівницею Українського Червоного Хреста на Волині та редагувала жіночу колонку газети «Діло»

Харитя Кононенко

Оксана Драгоманова.

Оксана Драгоманова в період Першої світової разом зі своїм чоловіком Іваном Храпком брала участь у дипломатичній місії Української Держави та УНР, а згодом із дипломатичною метою була направлена для участі у Версальській мирній конференції

Українські біженці

Кількість біженців у губерніях (1915-1916 роки)

Втікали
від війни
з заходу
на схід
України

№ з/п	Губернія	Листопад 1915 рік	Грудень 1915 рік	Лютий 1916 рік	Червень 1916 рік	Листопад 1916 рік
1.	Волинська	Даних немає	77926	77926	91044	201268
2.	Катеринославська	220000	227942	244687	242406	226576
3.	Київська	Даних немає	20764	20764	20764	42813
4.	Подільська	1001	5710	5712	5678	4213
5.	Полтавська	24000	23970	30000	32764	42682
6.	Таврійська	39574	24987	36344	38826	40654
7.	Харківська	91138	116762	117606	114172	120983
8.	Херсонська	16000	37846	23849	23714	45832
9.	Чернігівська	28648	35435	30833	31724	36224

Українські біженці

"Ці люди – похмура картина. Засмучені, без засобів до існування, старі, середнього віку, жінки, діти, виснажені, жовтолиці. Мимоволі текли сльози в людей, які співчували, слухаючи їхні розповіді, про жахливі розорення, що випали на долю їхнього краю, про залишені рідні оселі, про розлуки чоловіка з дружиною, батьків з дітьми"

"Известия Херсонского уездного земства" 1915 року.

Біженці, Волинь, 1915 р.

Українські біженці

Біженці поблизу Ковеля на Волині,
1915 р.

"Уклінно прохаю не відмовити мені та прийняти мене й дітей моїх – 13, 10 і 8 років – на біженецький облік і зробити розпорядження Циркунівському волосному комітету про призначення мені біженецької допомоги.

Я жінка хвора і слабка, благаю про допомогу, щоби малолітні діти не померли з голоду. Я вже кілька разів клопоталася про допомогу перед повітовим земським попечительством, але з жовтня по цей час не маю відповіді. З квартири мене вигнали за несплату грошей, і я з дітьми поневіряємося у добрих людей, не маючи притулку. Благаю звернути увагу на моє нещасне становище і призначити допомогу»

З листа біженці з Гродненської губернії Марії Лапуті вдалося надиктувати листа до харківського губернського комісара від 15 червня 1917

Доля військовополонених

Полонені солдати російської армії в Демидівці. Зліва і по центру два солдати австрійської армії

Українці, що служили у російській та австро-угорській арміях, опинилися в таборах для військовополонених, розміщених на території Німеччини, Австро-Угорщини, Італії, Російської імперії. Втрати полоненими російської армії, куди протягом війни було мобілізовано найбільше українців, становили 2,4 мільйонів осіб. Зусиллями українських політичних і громадських діячів у Австро-Угорщині та Німеччині створюються окремі табори для військовополонених українців. У листопаді 1914 року виник табір у Фрайштадті (Австрія), де завдяки Союзу визволення України проводилася культурна, освітня, виховна робота серед військовополонених українців. У 1915 році виникають українські табори в Німеччині: Раштат, Вецляр, Зальцведе.

Доля військовополонених

Зі звіту представника СВУ про враження від відвідування табору військовополонених у місті Ізміті (Туреччина). 25 грудня 1914 рік

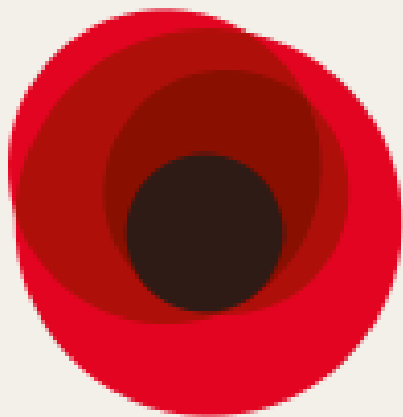
«[...] Всіх полонених в лагері 350 чоловік, а з них українців 154 чоловіки. Полонені матроси торговельної і військової фльоти, на перший погляд, нарід симпатичний і живуть між собою в згоді. Значна частина матросів торговельної фльоти свідомі, брала участь в різних політичних організаціях. Військові матроси — нарід несвідомий, переважно селяни напівнеграмотні. На питання, хто він, завсіди одна відповідь: «руський», і треба ще довго балакати, поки він відказавшись від назви «кацап», назве себе «хохлом».

Життєві обставини полонених погані. Мешкають в старому будинку, де внизу містяться військові вівці, від котрих через діраву долівку йде страшенний сморід [...]. Годують полонених кутею та фасолею, хліба дають проте доволі. До того ще приходитьсь їм по цілих днях працювати (б'ють каміння, поправляють дороги). Вільні тільки в свята та в годину перед вечерею».

Символ пам'яті, або чому знову?

Використання квітки маку як символу пам'яті інспіроване віршем канадського військового лікаря Джона Мак-Крея «У полях Фландрії» (1915), що починається словами:

**«У полі Фландрії поміж хрестами
Гойдає вітер мак рядами,
Щоб знали місце, де ми є ...»**

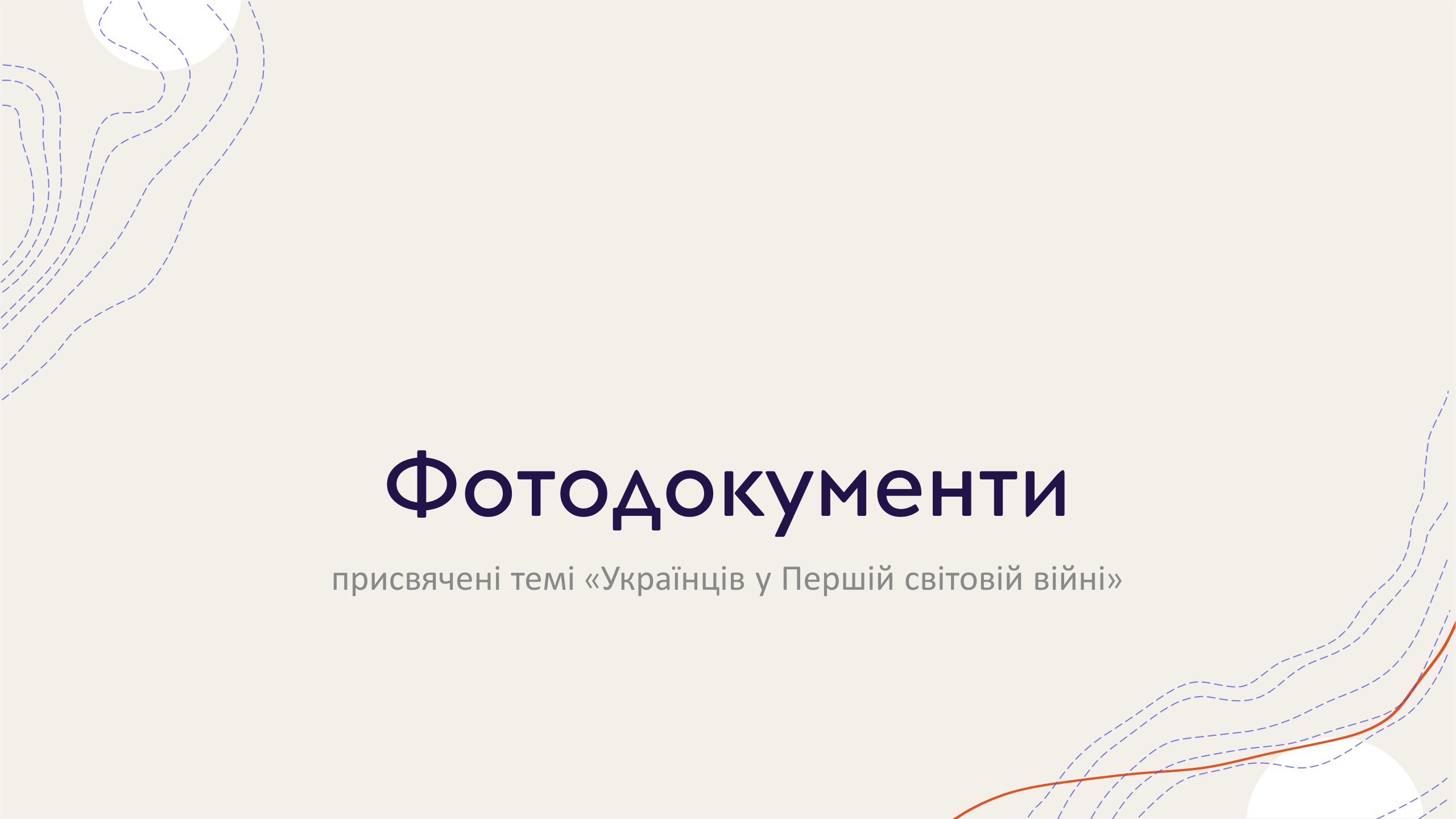

1939
1945
**НІКОЛИ
ЗНОВУ**

Символ пам'яті полеглих,
який використовується в
Україні з 2014 року

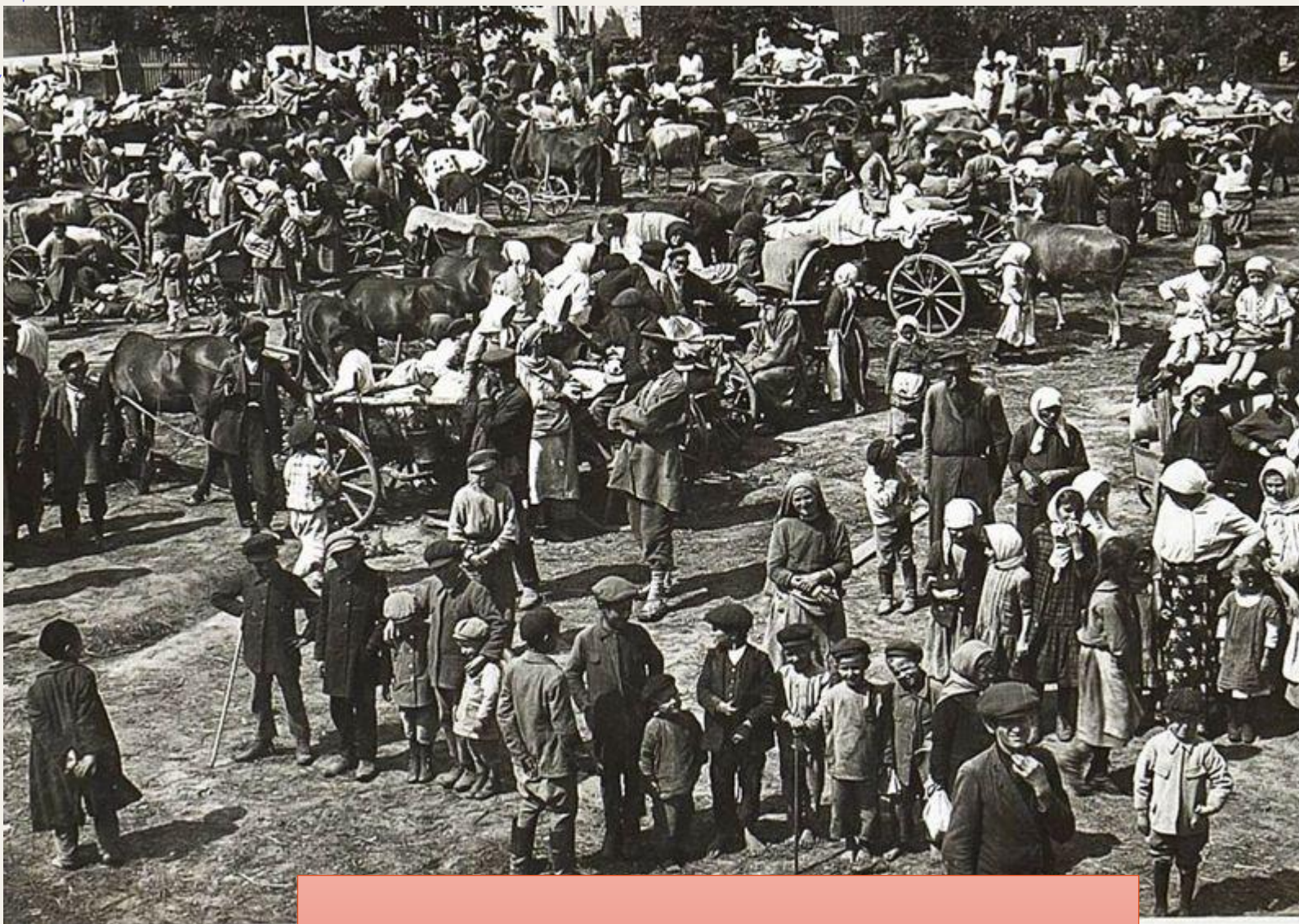
Був уперше використаний Американським легіоном для вшанування пам'яті американських солдатів, що полягли під час Першої світової війни. Символ поширений у Західній Європі (особливо у Великій Британії), Північній Америці та Австралії.

Ідея використовувати червоний мак як символ пам'яті належить Моїні Майкл[en], викладачці Університету Джорджії, Сполучені Штати. У листопаді 1918 року під враженням від поеми Маккрея вона написала власний вірш «Ми збережемо Віру» де заприсяглася завжди носити червоний мак у пам'ять за загиблими

The background is a light beige color. In the top-left corner, there is a white circle partially cut off by the edge, with several blue dashed wavy lines flowing downwards and to the right from it. In the bottom-right corner, there is another white circle partially cut off, with blue dashed wavy lines flowing upwards and to the left from it. A solid orange line also flows from the bottom-right towards the center, following the general direction of the blue lines.

Фотодокументи

присвячені темі «Українців у Першій світовій війні»

Біженці, Ковель, Волинь, 1916 р.

УСС під час концерту в Коломиї,

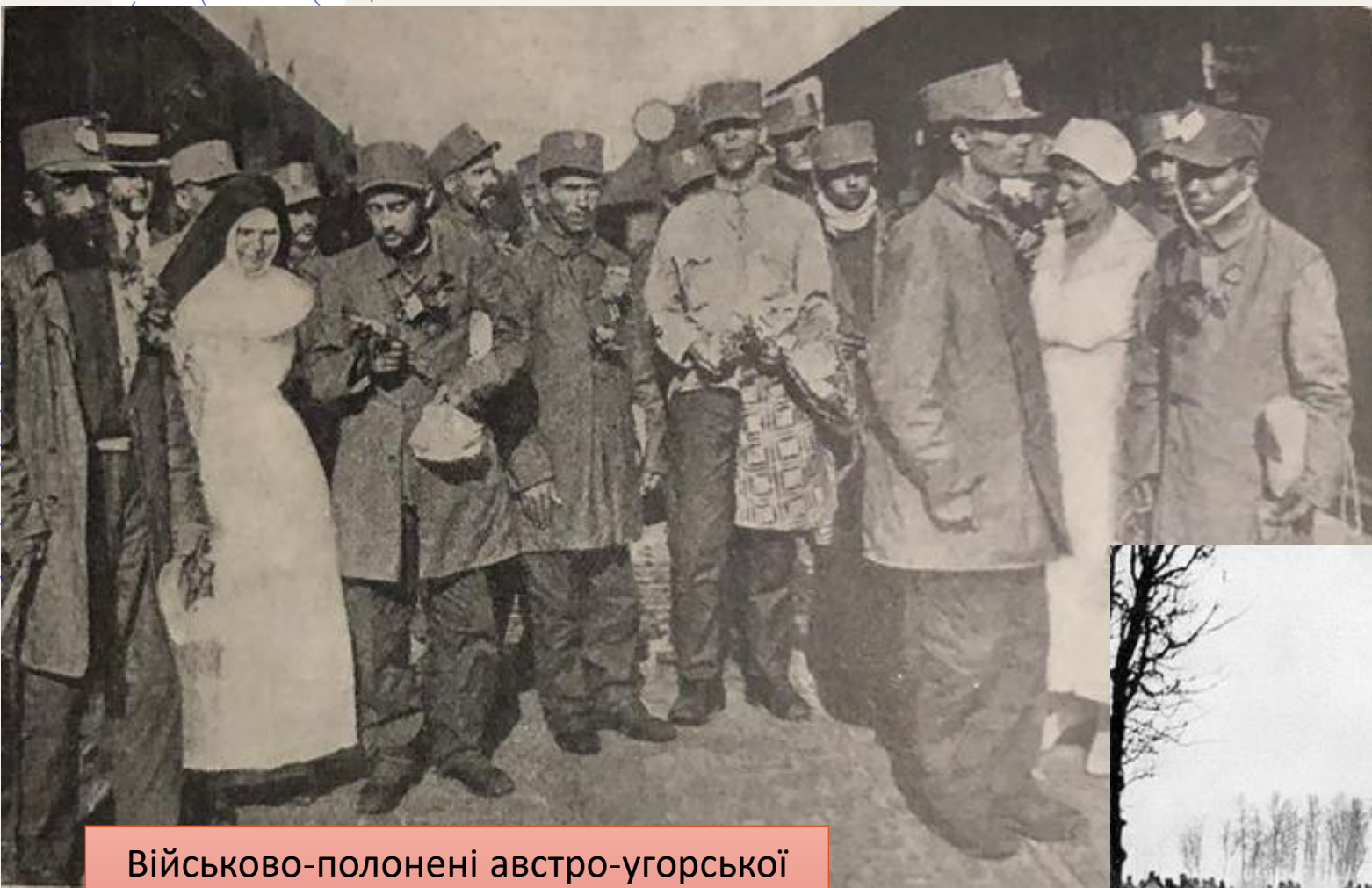
Отаман УСС Михайло Галущинський

У центрі - командир Сірої дивізії Іван
Перлик

Марш "сірожупанників". 7 квітня 1918 року

Військово-полонені австро-угорської армії на київському вокзалі

За даними Р. Нахтігалья, станом на початок 1916 року близько 2 тисяч полонених з дарницького табору використовувалось на різних роботах, у тому числі 1170 працювали у Києві на вуличних роботах.

Австро-угорські військовополонені, захоплені в Карпатах

Полонені чехи та ельзасці – біля одного з бараків у дарницькому таборі

Огляд особистих речей австро-угорських військовополонених в дарницькому таборі

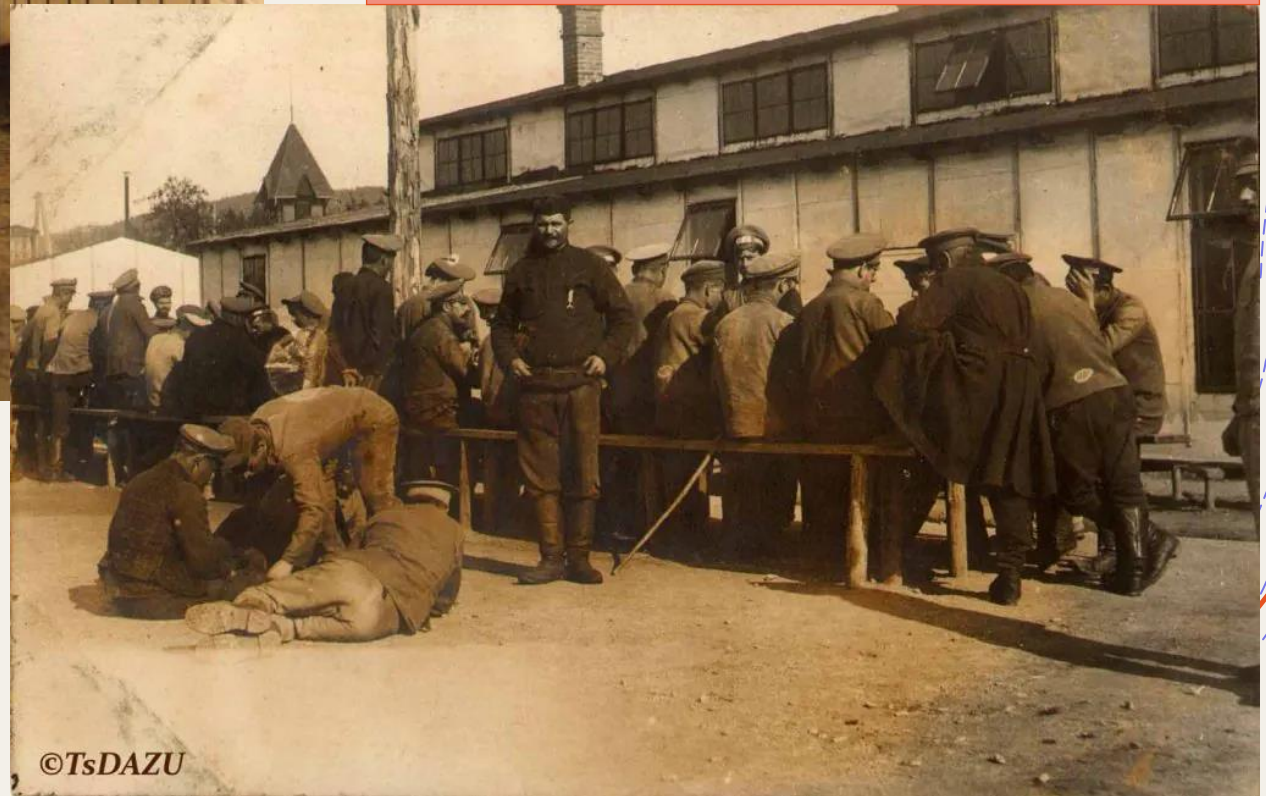
<https://www.istpravda.com.ua/articles/2021/05/20/159537/>

©TsDAZU

1915 - 1917

Українські військовополонені у таборі
для військовополонених у Фрайштадті.

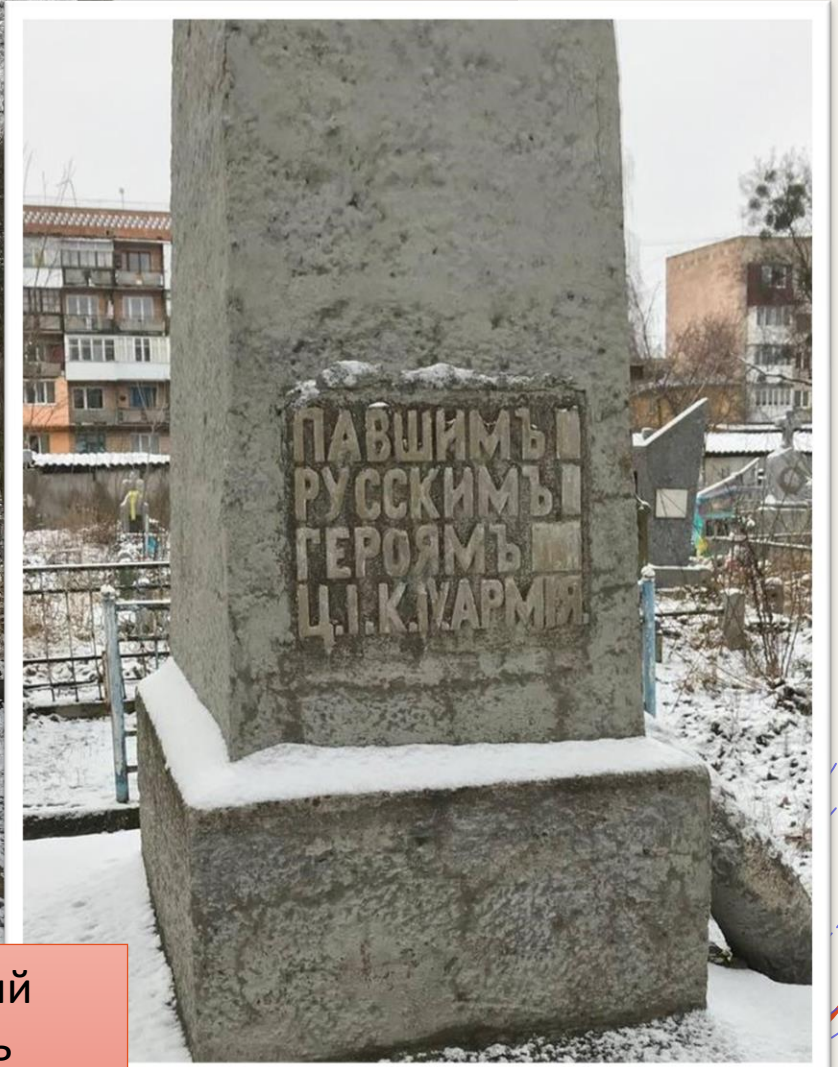
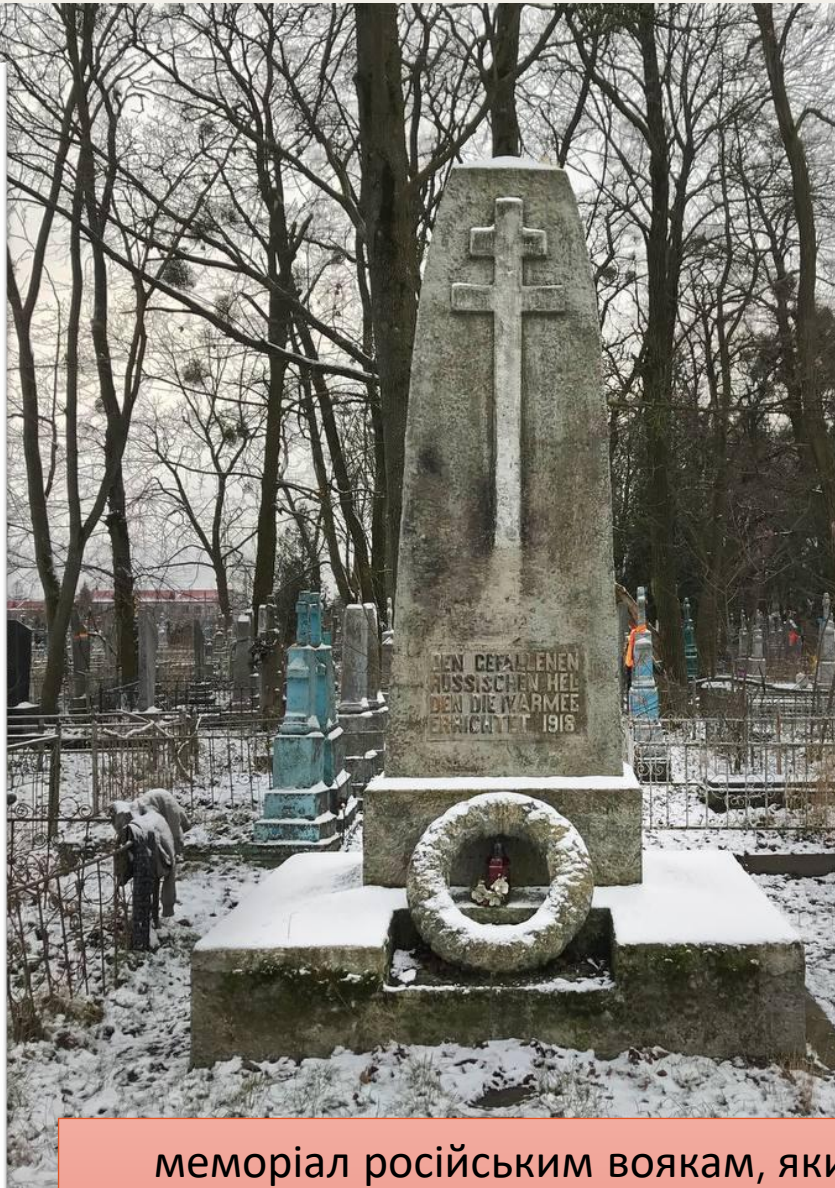
Територія табору для військовополонених
у Фрайштадті.

©TsDAZU

Членська посвідка фотографічного товариства "Світло" на ім'я С. Антоненка у таборі для військовополонених у Фрайштадті. 25 жовтня 1916 р. ЦДАЗУ, ф. 7, оп. 1, спр. 4, арк. 5 зв.

меморіал російським воякам, який поставили австро-угорці на честь полеглих ворогів. М. Ковель, 1918

Джерела створення презентації

Невідомі імена – українці у Першій світовій війні.

<https://svitua.org/2022/08/12/nevidomi-imena-ukrayinczi-u-pershij-svitovij-vijni/>

Історія України. Рівень стандарту. 10 клас. Хлібовська.

https://uahistory.co/pidruchniki/ukrainian-history-10-class-2023-hlibovska-standard-level/6.php#google_vignette

Куришко Д. Українці у Першій світовій: "На пострадянському просторі - непередбачуване минуле.

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2014/08/4/143924/>

Країна Роксоланія: українки в Першій світовій війні.

<https://localhistory.org.ua/texts/statti/krayina-roksolaniia-ukrayinki-v-pershii-svitovii-viini/>

Жванко Л. Біженці Великої війни.

<https://localhistory.org.ua/texts/statti/bizhentsi-velikoyi-viini/>

Списки біженців під час Першої світової війни.

<https://prashhur.com/spiski-bizhentsiv-chasiv-pershoyi-svitovoyi-vijni/>

Руккас А. «Сірожупанникам» – 102 роки!

<https://www.istpravda.com.ua/columns/2020/02/13/157033/>

Тинченко Я., Назаренко В. Ізоляційно-пропускний пункт та концтабір для полонених у Києві у 1914-1918 роках.

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2021/05/20/159537/>

Дякую за увагу!